

roztam a világ mostani állapotát. De hát mit volt mit tenni, amikor egy hókupacon éjjel, a Szerecsen utcában, ahová éjjeli séta alkalmával darab időre leültünk: belém szeretett, és ettől kezdve tíz évig irányítani akarta az életemet.

(*Krúdy Gyula: Purgatórium, 9. fejelet. Budapest, 1933.*)

Egy nagy hírű ház a Magyar utcában

VAJDA SÁNDOR

A ház nagy hírű volt. Maison Fridának²⁴ nevezték. A legszebb, nemileg-szakmailag kitenyésztett nők legrafináltabb, legigényesebb kínálatát nyújtotta. [...] Némi malíciával, pesti humorral, ez az intézmény olyan szilárd és nélkülözhetetlen volt, mint a Polgármesteri Hivatal, az Elektromos Művek, a Köztisztasági Hivatal, a Vöröskereszt, a Mentőszolgálat. Csak tekintélyesebb volt, konszolidáltabb, a vagyon állt mögötte, a tőke, az ipar, a főnemesesség, a kereskedelem urai. És nem ritkán reverendájukat levetve, előkelő egyházi férfiak is a látogatók közé tartoztak. Feltűnést keltett Tisza István fukarsága, ő a krajcáros Valero²⁵ és Conti²⁶ utcai nyilvánosházak vendége volt.

[...]

A Magyar utcai házban sem édeskés, sem fellengzős, sem tragikus szerelmek nem bonyolódtak. Az élvezet, a megfontolt női odaadás a mesterséghez tartozott. Nem nélkülözte a gyöngédséget. És vágytalan sem volt, mert az animális ösztönt a Magyar utcai elit házban virtuózan a tökéletességig

²⁴ Az elnevezés a francia *maison* – „ház, cég” – szóból és a tulajdonosnő Frida nevéből született. A bordélyház a IV. (akkori Belváros) Magyar u. 29. szám alatt volt.

²⁵ A mai Kürt utca.

²⁶ A mai Tolnai Lajos utca. A korabeli Magyarországon köztudott dolognak számított, hogy a Conti utca 4. számán székelt a *Népszava* szerkesztősége és kiadója, s közvetlen mellett, a 6. szám alatt pedig az egyik olcsóbb tarifájú, de a legnagyobb forgalmú budapesti nyilvánosházak egyike működött.

emelt ipar sem tompította el. Különösen, ha szeretkezésben egyenrangú férfiakhoz jutottak rutinos nők. De elnézőek, nőiesen simulékonyak voltak a kevésbé jó szeretőkhöz. Erre tanították, nevelték, idomították őket. Okosságra, bölcsességre.

[...] Ami ebből az előkelő házból hiányzott, az a város olcsó, „házas”, fesztelen pirolámpás házainak maupassant-i derűje, közönségességében is kedélyessége. Előítéletek itt sem uralkodtak. Ebben a házban túlemelkedtek az osztálykülönbségeken, pontosabban a vagyonosak közötti osztálykülönbségeken. A Maison Fridában nem merültek fel faji problémák, nemzetiségi kérdések, itt nem számított a nacionalizmus, az anitszemizmus, a filozemizmus, reakció és antireakció, klerikalizmus, ateizmus. Hipnotikus bűvölete, mítosza, kultusza csupán a nagy számjegyű bankjegynek volt. Ennek volt csak kutyabőre, származási előkelősége, dinasztiai történelmi tekintélye, előjoga. A készpénznek. Csekket, váltót, hitellevelet itt nem fogadtak el.

A Maison Frida-házról soha nem beszéltek lefitymálva, cinikusan viccelődve, mint a periférikus bordélyokról. Kenetesen, bizonyos tisztelettel, ájtatos ünnepélyességgel, ejtették ki a nevét. Mert ez a város egyet mindenél fölöttébb tisztelt, szinte vallási révületben – a jómódot. Ebben a házban elsőbbsége, kivételezettsége, külön kiszolgálása, első osztályú kényelme, komfortja a vagyonnak volt. Soha nem kérdeztek senkit a származásáról. Itt az egyetlen politika a pénz volt. Gondoskodtak a kifogástalan kiszolgálásról, a vendég osztályon felüli kezeléséről, hangulatait lesték. Ha fantáziátlan volt, helyette is kitalálták a kedvteléseket, fortélyokat, leleményeket. Mert a jól kiszolgált vendég visszajön. És az üzletnek prosperálni kell. A pazarul berendezett ház arisztokrata palotának akart mutatkozni, márvány homlokzattal, sima, régies falaival. Mégis frivol, költekező-parvenü, talmi, álúri, tolakodóan úgazdag jellege volt, sok évtizedes fennállása ellenére. [...] Egyfajta demokrácia érvényesült a Magyar utcai házban. Arisztokraták, nagykereskedők, dzsentrik, igazgatók kötetlenül együtt lehettek. Itt nem voltak társadalmi válaszfalak. Különböző társadalmi osztályrétegződések, melyek a legfelső tízezret az életben elháríthatatlanul elválasztották egymástól – itt eltűntek. A Magyar utcai házban elmosódtak a rangkülönbségek. Lehet, hogy a devizaszpekuláns előbb konzumált Yvonne-nal (a nők szeretnek itt francia neveket felvenni, mint a műlovarnők és artistanők a cirkuszban) mint a gróf. És így fattyú módon illetéktelen sóvárgásba kerültek, fűszerezve az összejövetel akaratlan paródiáját. Hallgatólagosan kénytelenek voltak tudomásul venni, lenyelve a burleszk helyzetet, suta nevetségességét. A paradox rokonosodásról halhatatlan vicceket gyártottak a pestiek, akiknek humorérzéke kimerülhetetlen. A hát életben tartott

Magyar Ethnográfia

Gyoma, 1910

Egy Löwy Árpád-vers Farkas Pinkász rajzolta illusztrációja. A pornográf vers népenként veszi sorra a jellegzetes nemzeti vonásokat. A kép a következő versszak képi megjelenítése: „Kockást hord az angol, / Bagózik, nem pipál, / Még mikor baszik is, / Baedekerből citál.” OSZK

távolsági kereteket teljesen feldöntötte. A gróf nem lovagolt a Stefánián elérhetetlenül elkülönülten, hanem rivalizált a vulgáris pénzes malmossal, akit az életben nem is akart megismerni, legfeljebb az intézője tárgyalt vele. A képviselő nem a Tisztelt Ház előtt tartott költségvetési vitában államférfiúi beszédet, kihívóan támadva a miniszterelnököt, gratulációkat fogadva. A bankár nem a részvényeivel folytatott nagy hadműveleteket. A nőtényekre vadásztak.

[...]

A nők itt is nők voltak.

Szerelemre lobbantak (nem zavarta őket ebben állandó üzemeltetésük), pityeregtek, fecserésztek, féltékenykedtek egyes vendégekre, másoktól undorodtak, de fegyelmezetten kezelték őket. Sírtak, toporzékolnak, veszekedtek. De amikor megkezdődött az üzem, minden háttérbe szorult. Vasfegyelem és kötelességtudat uralkodott, mint egy apácarendben. A szakma volt a fontos. Az üzlettel foglalkoztak hideg, számító könyörtelen realitással. Kétarcúak, kétjelleműek voltak. Az exkluzív nagyon drága portéka. Kínálják magukat, de az árat megszabták, ígérték a fülledt, szexuális rafinériát, de üzletszerű józansággal, megszabták az árat, könyörtelenül, mint a szatócs, zsugorosan alkudva. A nemiséggel a Maison Fridában szédületes üzleteket lehetett bonyolítani. Mert ebben a házban a nemiség művészetét a legmagasabbra emelték. A trágárság, a szexualitás döbbenetes, riasztó vonzásába. A kiszámított, kidolgozott, a kiképzett és az önfeledt, spontán tökély grandiózus szeretkezési kultusza varázssal és kábítva terebélyesedett ebben az üvegházban. [...] Nemcsak öltözködni, vetkőzni tudtak, de szeretkezni is. A nemiségből kitűnően vizsgázottak voltak, akiket magas szakértelmű tanárnők, az intézmény szexuális pedagógusai kiképeztek, osztályoztak, minősítettek a szerelemre alkalmasnak. A „pedagógiai” ismereteket az elhihető hírek szerint nem elméletben tanították. De volt, hogy a beavatásra kijelöltek egyszerűen elsöpörték, lehengerelték oktatóikat, páratlan szeretőknek bizonyultak, szenvedélyük frenetikus volt. [...] A Maison Fridában nagyszerűen szeretkeztek. Az áru nő volt. Meztelen, illetlen beszédű. Megmotozható, végigsimítható, felhasználható. Vevő és eladó tisztában volt egymással. Az egyetlen illúzió a brokáthuzatú pamlag volt. És mindenki megkapta, amit kialakított. Nem volt költészete, de gyönyöre volt, és azt mondják, a gyönyörben van valami a véglegesből. És akik mondják, talán nem tévednek. Hiszen minden elmúlik, a szerelem előbb, a gyönyör olykor tovább tart. A nemiség szerelem nélkül is tünelem. Fölszedjük és nem követelünk hűséget, csak ölelést. Az ölekezés megrengtet. És egyesít. De mindennek ma már semmi köze a Maison

Fridához. Ma tisztességes lakóház. Szürkén, igénytelenül, hétköznapián, mint a többi sok tízezer ház fővárosunkban.

(Budapest, 1989)²⁷

Egy polgár vallomásai

MÁRAI SÁNDOR

A mindennapos, higiénikus szükségletek céljaira két nyilvánosház is akadt a városban:²⁸ egy olcsóbb és közönségesebb a Bástya utcában s egy másik, finomabb, a „tishti”, földszintes ház a Fegyverház utcában, ahová a magasabb rangú hivatalnokok és a katonatisztek jártak. Az utcai szerelemnek e két zárt intézete között, végig az alacsony házakkal beépített Virág utcán, tucatjával működtek még magánvállalkozások, a szerelemnek afféle mozgó árusai. Kedélyes, nyájas földalatti szerelmi világ volt ez. A nőtlen aranyifjúság s persze nem ritkán a nős férfiak is, a katonatisztek, s néha nagy titokban, a helybeli rendház fiatalabb szerzetes tanárnövendékei is eljártak e házakba, melyek csaknem változatlanul maradtak meg a középkorból, s bevakolt ablakaikkal, örökké csukott kapuikkal, zöld és barna olajfestékek csillogó-simára mázolt homlokzatukkal az idegennek is elárulták rendeltetésüket. Ezekbe a házakba „kávéház után” jártak a városbeli urak, a „szalon”-ban kedélyes terefere folyt éjfélután, a lányokat gyakran váltogatták a tulajdonosok. [...]

„Üzem” kettő dolgozott a házban: nappal az emeleten nyírta az ügyfeleket a bank, éjjel a földszinten kaszírnnővel, malacbandával fosztogatta a könnyelmű nyárspolgárokat egy kávéháznak keresztelt lebúj. A polgár mindkét üzemet természetesnek találta és eltűrte. Lakói, ez erkölcsi kérdésekben oly finnyás ítéletű családok, egyáltalán nem találták különösnek, hogy éjjel, mikor az erény horkol, a ház egyik földszinti helyiségében kán-

²⁷ A visszaemlékezés a 20. század első-második évtizedeinek emlékeit idézi meg.

²⁸ Értsd: Kassán.